

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวโน้มหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2541-2550) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี หลักการ และแนวคิดต่าง ๆ จากตำรา เอกสาร รายงานการสัมมนา คู่มือหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. องค์ประกอบของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา
  - 1.1 ปรัชญาของหลักสูตร
  - 1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
  - 1.3 โครงสร้างของหลักสูตร
  - 1.4 เนื้อหาสาระของหลักสูตร
  - 1.5 การจัดการเรียนการสอน
  - 1.6 การวัดและประเมินผล
  - 1.7 การบริหารหลักสูตร
2. การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
  - 2.1 ความเป็นมาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
  - 2.2 ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
  - 2.3 รูปแบบการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
  - 2.4 การบริหารหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
  - 2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
3. เทคนิคเฉพาะ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาระดับสูงที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ คำว่า “หลักสูตรอุดมศึกษา” หมายถึง เนื้อหารายวิชาต่าง ๆ หรือ แผนของการเรียนการสอน ที่ประกอบด้วยเนื้อหารายวิชา การจัดประสบการณ์ และการประเมินผล ซึ่งได้มีการพิจารณาคัดเลือกเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (พรชุตี คุณานุกร, ม.ป.ป.; ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2532; Laurence Veysey, 1973 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สีนถาวรดี, 2524) จากความหมายของหลักสูตรนี้ แสดงให้เห็นถึง องค์ประกอบสำคัญที่มีอยู่ในตัวหลักสูตร หรือในแผนนั้นด้วย กล่าวคือ องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรระดับอุดมศึกษาอย่างน้อยควรประกอบด้วย (1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (2) เนื้อหาสาระหรือแผนของการเรียนการสอน (3) การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารหลักสูตร และ (4) การประเมินผล (Taba, 1962; Beauchamp, 1975; ชำรง บัวศรี, ม.ป.ป.)

นอกจากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว หลักสูตรอุดมศึกษายังควรประกอบด้วย ปรัชญาของหลักสูตรอีกด้วย ทั้งนี้เพราะปรัชญาของหลักสูตรจะเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ตลอดจนกำหนดหลักสูตรและการสอน (บุญมี เชมชอด, 2536)

ปรัชญาของหลักสูตร

ปรัชญาเป็นองค์ประกอบสำคัญประการแรกของการจัดการศึกษา ที่ใช้เป็นหลักหรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา คำว่า “ปรัชญา” หมายถึง รูปแบบของความคิดหรือหลักวิชา ที่สะสมและสร้างขึ้นเป็นกลุ่มก้อนโดยเฉพาะ เช่น สาขาวิชาปรัชญา และยังหมายถึง ความพยายามที่จะศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยละเอียด (ไพฑูรย์ สีนถาวรดี, 2520) ส่วนปรัชญาการศึกษา หมายถึง แนวความคิดหรือระบบความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ที่แสดงออกมาในรูปอุดมการณ์ อุดมคติที่นำมาใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษา (วิจิตร ศรีस्थาน; ทรงศักดิ์ ศรีกาหิตินธุ์ อ้างถึงใน บุญมี เชมชอด, 2536) หรือหมายถึง อุดมคติ อุดมการณ์อันสูงสุด ซึ่งยึดเป็นหลักในการจัดการศึกษา (สุมิศร คุณานุกร, 2523) จากความหมายของปรัชญาการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า คำว่า ปรัชญาการศึกษาจะมีความหมายเป็น 2 นัย นัยแรก หมายถึง ระบบ

ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น ปรัชญาการศึกษาสาขาต่าง ๆ ความหมายที่สอง หมายถึง อุดมการณ์ หรืออุดมคติซึ่งยึดเป็นหลักในการจัดการศึกษา หรืออาจเรียกได้ว่า ปณิธานการศึกษา (สุมิตร คุวานุการ, 2523) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบควบคุมแนวทางในการจัดการศึกษา หากนำความหมาย โดยนัยที่สองมาใช้ในระดับหลักสูตร คำว่า “ ปรัชญาของหลักสูตร ” จึงอาจให้ความหมายได้ว่า หมายถึง อุดมการณ์ หรืออุดมคติซึ่งยึดเป็นหลักในการจัดหลักสูตร

ปรัชญาของหลักสูตรระดับอุดมศึกษาจะได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาอุดมศึกษา ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อของการจัดการศึกษาในแต่ละยุคสมัย แนวปรัชญาอุดมศึกษาที่ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เน้นความรู้และฝึกฝนจิตใจ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพเฉพาะอย่าง แนวคิดเกี่ยวกับการรวบรวมแสวงหาและคิดค้นความรู้ใหม่ เป็นต้น (วิจิตร ศรีธำณ, 2518; ไพฑูรย์ สินตารัตน์, 2520) แนวคิดดังกล่าวนี้จะมีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตรระดับอุดมศึกษา และปรัชญาของหลักสูตรอุดมศึกษาทั้งสิ้น นอกจากนี้ ปรัชญาของหลักสูตรยังได้รับอิทธิพลจากปรัชญาการศึกษาสาขาต่าง ๆ อีกด้วย

ปรัชญาการศึกษาที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบ่งได้เป็นสาขาใหญ่ ๆ 5 สาขา คือ (สุมิตร คุวานุการ, 2523; ไพฑูรย์ สินตารัตน์, 2525 ; สัจจ อุทรานันท์, 2523; บุญมี เฌรชอด , 2536) ปรัชญาสาขาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาสาขานิรันดรนิยม (Perennialism) ปรัชญาสาขาพัฒนานิยม (Progressivism) ปรัชญาสาขาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และ ปรัชญาสาขาอัตติภาวะนิยม (Existentialism) ปรัชญาการศึกษาในแต่ละสาขามีแนวคิดและความเชื่อในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแตกต่างกันไปด้วย ดังเช่น ปรัชญาสาขานิรันดรนิยม ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องของความมีคุณค่าของเหตุผล และคุณค่าของศาสนา จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจึงมุ่งสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ หลักสูตรระดับอุดมศึกษาตามแนวของนิรันดรนิยม ก็คือหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ที่เน้นในเรื่องของสติปัญญาและเหตุผล วิธีการสอนจะเน้นการถกเถียง อภิปราย และการใช้เหตุผล (ไพฑูรย์ สินตารัตน์, 2525) เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปรัชญาของหลักสูตรอุดมศึกษาจะมีความสำคัญต่อการจัดหลักสูตร เพราะจะเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนแนวทางในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งปรัชญาของหลักสูตรจะเป็นอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับความคิดและความเชื่อ หรืออุดมการณ์ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาที่สังคมหรือประเทศชาตินั้น ๆ ยึดถือ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลหรือความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน หลังจากที่ได้ศึกษาครบตามหลักสูตรแล้ว (ชำระ บัณฑิต, ม.ป.ป.) จากความหมายดังกล่าว จะเห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะบอกทิศทางของหลักสูตรว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปในลักษณะใด และยังมีความสำคัญต่อการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินผล (รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529; สัจจ อุทรานันท์, 2532)

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรประกอบด้วย มิติด้านเนื้อหาสาระและมิติด้านพฤติกรรมที่จะปลูกฝัง (รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529) และควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายทางการศึกษาด้วย จุดมุ่งหมายทางการศึกษาสามารถจำแนกได้ดังนี้ (สัจจ อุทรานันท์, 2532)

1. ทุทธิพิสัย เป็นจุดมุ่งหมายที่รวมถึงการเรียนรู้ทางด้านความรู้ ความคิดและการแก้ปัญหา
2. จิตพิสัย เป็นจุดมุ่งหมายที่รวมถึงการเรียนรู้ทางด้านเจตคติ ค่านิยม ความสนใจและความซาบซึ้ง
3. ทักษะพิสัย เป็นจุดมุ่งหมายทางด้านทักษะในการเคลื่อนไหวการใช้วัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

นอกจากนี้ Lawrence Downey (อ้างถึงใน บันถือ พดุกษะวัน, 2531) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาไว้เป็นมิตินี้

1. มิติทางสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ การสร้างสรรค์ความรู้และความปรารถนาที่จะรับรู้
2. มิติทางสังคม ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคน คนต่อชุมชน คนต่อประเทศและคนต่อโลก
3. มิติส่วนบุคคล ได้แก่ ความเจริญด้านกาย อารมณ์ ศูนย์ริยะและจริยธรรม
4. มิติทางการผลิต ได้แก่ การเลือกอาชีพ การครองเรือนและการเป็นผู้บริโภคที่ฉลาด

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีหลักสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ (สัจจ อุทรานันท์, 2527; ชำรง บัณฑิต, ม.ป.ป.) ต้องสอดคล้องกับปรัชญาและอุดมการณ์ของสังคม สนองความต้องการของสังคมและผู้เรียน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามหลายด้าน ส่งเสริมค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม และควรยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตร คือ การแสดงการจัดตัดส่วนของหลักสูตรในภาพรวมว่าแต่ละหลักสูตรนั้นประกอบด้วยเนื้อหาวิชาอะไร ใช้เวลาเรียนเท่าใด ซึ่ง ชำรง บัวศรี (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของโครงสร้างของหลักสูตรว่า คือแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนในแต่ละภาคเรียน และในแต่ละปีการศึกษา ตั้งแต่ภาคเรียนแรกจนถึงภาคเรียนสุดท้าย

ระบบการจัดโครงสร้างหลักสูตรในปัจจุบันที่ใช้กันอยู่มีอยู่ 2 ระบบ คือ (ชำรง บัวศรี, ม.ป.ป.; วิจิตร ศรีธำณ, 2518)

1. ระบบรายปี หรือ ระบบเกณฑ์จำนวนปี ระบบนี้เป็นระบบที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม โดยมีหลักว่าจะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาที่กำหนดทุกภาคเรียน การจัดเนื้อหาวิชามักจะจัดเป็นหมวดวิชา แต่ละหมวดวิชาจะประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ หลายรายวิชา จำนวนชั่วโมงที่กำหนด เพื่อการเรียนการสอนในแต่ละปีภาค มักถือเอาเรื่องความสำคัญของวิชา และปริมาณของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นเครื่องกำหนด จัดเป็นระบบที่มีมาตรฐานกำหนดไว้ตายตัว ง่ายแก่การปฏิบัติ แต่ขาดความยืดหยุ่นและความคล่องตัว ระบบรายปีมักจะใช้ระบบการวัดผลแบบเปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นระบบตัวเลขมีค่าจาก 0 ถึง 100 และมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อตัดสินได้ตก ไว้ เช่น ถือว่า 60 % สอบได้ เป็นต้น

2. ระบบหน่วยกิต ระบบนี้เริ่มนำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นระบบที่พยายามจะจัดหลักสูตรให้มีลักษณะยืดหยุ่น คล่องตัว สามารถตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ได้อย่างเต็มที่ โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงที่เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียนขึ้นเป็นหน่วย เรียกว่า หน่วยกิต ซึ่งมาจากคำว่า Unit of work, Unit of Credit หรือ Credit Hour คำว่า 1 หน่วยกิต มีค่าดังต่อไปนี้

2.1 ถ้าเป็นการบรรยาย 1 หน่วยกิต เท่ากับในหนึ่งสัปดาห์จะต้องมีการสอน 1 ชั่วโมง มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกชั้นเรียนอีก 2 ชั่วโมง ตลอดระยะเวลา 18 สัปดาห์ หรือ 1 ภาคการศึกษา

2.2 ถ้าเป็นการปฏิบัติในห้องทดลอง 1 หน่วยกิต เท่ากับในหนึ่งสัปดาห์จะต้องมีการปฏิบัติในห้องทดลอง 2-3 ชั่วโมง และมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกชั้นเรียนอีก 1 ชั่วโมง ตลอดระยะเวลา 18 สัปดาห์ หรือ 1 ภาคการศึกษา

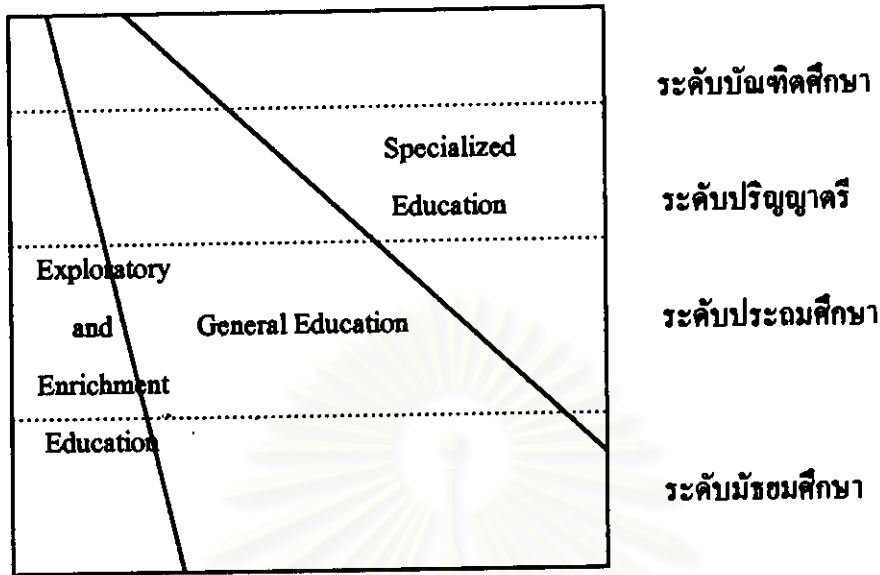
2.3 ถ้าเป็นการปฏิบัติงานภาคสนามหรือฝึกงาน 1 หน่วยกิต เท่ากับในหนึ่งสัปดาห์จะต้องมีการปฏิบัติงานภาคสนาม หรือฝึกงาน 3-6 ชั่วโมง และมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกชั้นเรียนอีก 1 ชั่วโมง ตลอดเวลา 18 สัปดาห์ หรือ 1 ภาคการศึกษา

ระบบหน่วยกิตใช้ระบบการวัดผลแบบระบบตัวอักษร (Letter Grade) โดยทั่วไปแบ่งเป็น 5 ลำดับตัวอักษร คือ A B C D และ F ด้านเป็นการวัดผลรายวิชาจะถือว่า ลำดับคะแนน D ขึ้นไป จึงจะสอบผ่าน ถ้าเป็น F ถือว่าสอบตก และมีการกำหนดแถมกำกับคะแนนตัวอักษรด้วย

หลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จัดโครงสร้างหลักสูตรในระบบหน่วยกิต ใช้ระบบการศึกษาแบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาค การศึกษาปกติ จำนวนหน่วยกิตรวม และระยะเวลาการศึกษาสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี อยู่ระหว่าง 120 - 150 หน่วยกิต และระยะเวลาการศึกษาอย่างมากไม่เกิน 8 ปีการศึกษา สำหรับหลักสูตรเต็มเวลา และอย่างมากไม่เกิน 12 ปีการศึกษา สำหรับหลักสูตรที่เรียนไม่เต็มเวลา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2534: 11)

ส่วนโครงสร้างของเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอุดมศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะประกอบด้วย หลักสูตรวิชาชีพ หรือวิชาเฉพาะ (Professional Education) ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และปฏิบัติได้ในวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทรรศนะ แนวคิด และบุคลิกที่กว้างขวาง ไม่คิดคับแคบ เฉพาะในสาขาวิชาชีพของคน มีความรับผิดชอบ สร้างเสริมคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น ประกอบวิชาชีพของคนได้ดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และหลักสูตรวิชาเลือก (Elective Course) ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้และกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาที่ตนสนใจ นอกเหนือไปจากวิชาเฉพาะ (ไพฑูริย์ สนิถารัตน์, 2524; ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2532) นอกจากวิชาทั้ง 3 ส่วนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532) ได้เสนอว่า หลักสูตรอุดมศึกษาจะประกอบด้วยหลักสูตรอีกสองส่วนที่มักจะถูกมองข้ามไปก็คือ หลักสูตรสร้างเสริมความถนัด (Exploratory Education) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาที่ตนถนัด และหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ (Enrichment Education) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน และยังได้เสนอลักษณะการแบ่งสัดส่วนของการศึกษาทั้ง 4 ส่วนดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนโครงสร้างการศึกษาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

ในระดับอุดมศึกษา สัดส่วนของการแบ่งเนื้อหาวิชาตามสัดส่วนต่าง ๆ จะมีความชัดเจนมากขึ้น เช่น จากการสำรวจโดย Carnegie Commission of Higher Education พบว่า สัดส่วนของวิชาศึกษาทั่วไปที่มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกากำหนดไว้มีดังนี้ (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2532)

จำนวนหน่วยกิตวิชาศึกษาทั่วไป (%)	สถาบันปริญญาตรี (%)	
	ศิลปศาสตร์	วิทยาศาสตร์
0	2.5	0.7
1-10	0.7	2.0
11-20	5.4	11.7
21-30	18.7	25.6
31-40	40.3	34.4
41-50	24.1	20.0
51-60	6.8	4.0
61-70	0.7	1.6
71-80	0.7	-
81-90	-	-
91-100	-	-

ตารางที่ 2 แสดงสัดส่วนของวิชาศึกษาทั่วไปที่จัดในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา

จากตารางจะเห็นว่า ตัดส่วนของวิชาศึกษาทั่วไปส่วนใหญ่จะกำหนดอยู่ระหว่าง 20-50 % และ จำนวน 31-40 % เป็นตัดส่วนที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มากที่สุด

สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยปัจจุบัน จะประกอบด้วย 3 ส่วน คือวิชาชีพหรือวิชาเฉพาะ วิชาศึกษาทั่วไป และวิชาเลือก การแบ่งตัดส่วนของการศึกษารายวิชาในหลักสูตรจะอิงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 ของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรระดับปริญญาตรีไว้ระหว่าง 120-150 หน่วยกิต โดยกำหนดให้ วิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต หรือ 75 % วิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หรือ 25 % และวิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต หรือ 2.5 %

ในเรื่องของรูปแบบของหลักสูตรอุดมศึกษา ถึงแม้ว่าหลักสูตรอุดมศึกษาจะประกอบด้วย วิชาชีพ วิชาศึกษาทั่วไป และวิชาเลือก แต่ถ้าใช้วิชาชีพและวิชาศึกษาทั่วไปเป็นหลักสำคัญของการพิจารณารูปแบบของหลักสูตรอุดมศึกษาจะเห็นว่า มี 2 รูปแบบ คือ (ไพฑูริย์ สนิถรัตน์, 2524)

รูปแบบแรกเป็นหลักสูตรอิสระ กล่าวคือ เป็นวิชาชีพอย่างเดียว ไม่มีหลักสูตรการศึกษาทั่วไป หรือมีอยู่น้อยจนไม่มีความสำคัญ หลักสูตรแบบนี้นิยมกันมากโดยเฉพาะในระบบการศึกษาของยุโรป เพราะถือว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้วางพื้นฐานด้านการศึกษาทั่วไปมาแล้ว

รูปแบบที่สองเป็นหลักสูตรผสม กล่าวคือ ในแต่ละหลักสูตรนั้น จะมีทั้งวิชาชีพและวิชาการศึกษาทั่วไป โดยทั่วไปวิชาชีพจะเป็นวิชาหลัก และมีวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นวิชาเสริม เพื่อให้วิชาชีพนั้นสมบูรณ์ขึ้น แบ่งได้ 3 ลักษณะ

ลักษณะที่ 1 แบบแยก โดยจัดให้เรียนแบ่งกันเป็นปี เช่น ปีที่ 1 หรือ 2 ให้เรียนการศึกษาทั่วไป แล้วปีที่ 2 หรือ 3, 4 เรียนวิชาชีพ

ลักษณะที่ 2 แบบขนาน โดยปีที่ 1 เรียนวิชาการศึกษาทั่วไปมาก เรียนวิชาชีพน้อย แล้ววิชาการศึกษาทั่วไปลดลง แต่วิชาชีพเพิ่มมากขึ้นจนถึงปีที่ 4

ลักษณะที่ 3 แบบผสม โดยให้เรียนวิชาการศึกษาทั่วไปคู่ขนานกับวิชาชีพระหว่าง ปีที่ 1-2 แล้ววิชาเลือกให้เรียนปีที่ 3 ขึ้นไป

รูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยปัจจุบัน เป็นรูปแบบหลักสูตรผสม ประกอบด้วย วิชาชีพหรือวิชาเฉพาะ และวิชาศึกษาทั่วไป ทั้งนี้จะมีวิชาเลือกรวมเข้าไว้ด้วย

เนื้อหาสาระของหลักสูตร

ความหมายของคำว่า เนื้อหาสาระนั้น หากให้คำนิยามในลักษณะกว้าง ๆ จะหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดมืออยู่ในจักรวาล ทั้งที่เป็นวัตถุและความคิด และยังหมายถึง สิ่งเร้าและความรู้ (รัชชชัชชัยจิราชากุล, ม.ป.ป.: 154) นอกจากนี้ยังหมายรวมถึง ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ด้วย (สันต์ธรรมปาฐ, 2527: 49) แต่อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรนั้น หมายถึง ความรู้หรือสิ่งที่กำหนดให้เรียน

การจัดประเภทของเนื้อหา

ประเภทของเนื้อหาสาระที่จะบรรจุในหลักสูตร สามารถแบ่งประเภทตามความรู้ได้ 3 ประเภท คือ (Bloom และคณะ, 1972 อ้างถึงใน รัชชชัชชัยจิราชากุล, 2529)

1. ความรู้ในสิ่งเฉพาะ ได้แก่ ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง และรายละเอียดปลีกย่อยของข่าวสารข้อมูลที่เป็นอิสระต่อกัน
2. ความรู้ในวิธีการที่จะจัดกระทำกับสิ่งเฉพาะ ได้แก่ ความรู้ในวิธีการที่จะจัดระบบ ศึกษา พิจารณา และวิจารณ์ความคิดหรือปรากฏการณ์ ซึ่งหมายรวมถึงวิธีแสวงหาความรู้
3. ความรู้ที่เป็นสากลและนามธรรมในแต่ละสาขาวิชา ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวกับความคิด แนวทาง และรูปแบบที่สำคัญ ๆ ที่ใช้ในการจัดกระทำกับปรากฏการณ์ และความคิดนั้น ๆ

แต่ถ้าแบ่งประเภทของเนื้อหาตามระดับและหน้าที่ ก็สามารถจัดได้เป็น 4 ประเภท คือ ข้อเท็จจริงและกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะ ความคิดพื้นฐานและหลักการ ความคิดรวบยอด และระบบความคิด (Taba , 1962) ซึ่งการจัดประเภทความรู้ตามแนวคิดของ Taba นี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการจัดระดับความรู้จาก ระดับที่เป็นนามธรรมน้อยที่สุด ไปสู่ระดับที่เป็นนามธรรมมากที่สุด นอกจากการจัดประเภทของความรู้ดังกล่าวแล้ว ยังอาจจัดประเภทของความรู้ออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สาขามนุษยศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น (รัชชชัชชัยจิราชากุล, 2529)

เกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาวิชา

การคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้น ควรจะต้องมีเกณฑ์ที่เหมาะสมในการคัดเลือก ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้เสนอเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชาไว้หลายแนวทาง พอสรุปได้ดังนี้ (Taba, 1962;

สัจจิต อุทรานันท์, 2530; ชำรง บัวศรี, 2532) คือ

1. เกณฑ์ความสำคัญ
2. เกณฑ์ความเป็นประโยชน์
3. เกณฑ์ความเชื่อถือได้
4. เกณฑ์ความสนใจและสอดคล้องต่อความต้องการ และวุฒิภาวะของผู้เรียน
5. เกณฑ์ความสอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของสังคม

การจัดการเรียนการสอน

ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการใช้หลักสูตร และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนก็คือ ผู้สอน ถ้างานสอนไม่มีคุณภาพถึงระดับที่ควรจะเป็น คุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็ยากที่จะดีได้ ผู้สอนจึงควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ (ไพฑูริย์ ตินถาวรรัตน์, 2526: 90)

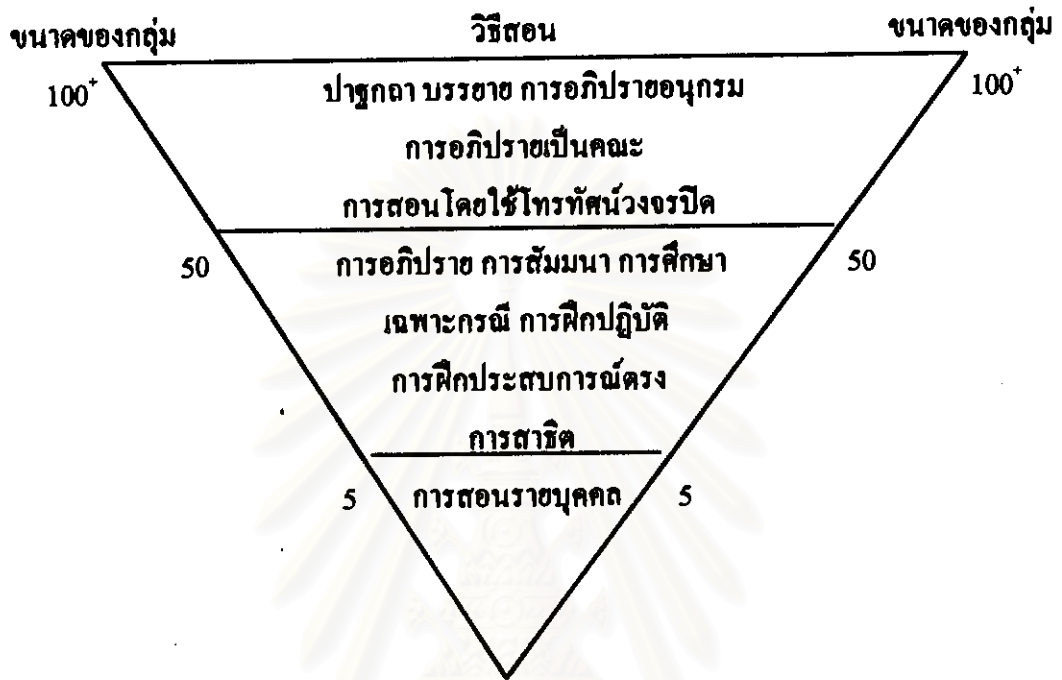
1. ความเป็นผู้รู้ ผู้สอนควรจะต้องรู้เนื้อหาที่สอน ต้องรู้จักผู้เรียน และควรต้องรู้สภาพแวดล้อมและสังคม
2. ความเป็นผู้รักและศรัทธา ผู้สอนควรรักและศรัทธาในเนื้อหาที่สอน รักและศรัทธาผู้เรียน รักและศรัทธาในอาชีพที่สอน
3. มีกรรมวิธีในการสอน ผู้สอนควรมีการเตรียมการสอน เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหา การเตรียมวิธีการและอุปกรณ์ รวมทั้งเครื่องมือประเมินผล

ในเรื่องที่เกี่ยวกับกรรมวิธีในการสอนหรือการจัดการเรียนการสอนนั้น การศึกษาที่เกี่ยวกับลักษณะอาจารย์ที่ดีในมหาวิทยาลัย มักจะพบว่าลักษณะที่ผู้เรียนคิดว่าสำคัญมากที่สุด คือ วิธีสอน รองลงมาคือ ความสามารถของอาจารย์ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดมโนภาพทางสมอง (Miron and Sigal, 1978 อ้างถึงใน อุทุมพร ทองอุทัย, 2523: 7) วิธีสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่

วิธีการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องรู้วิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคิดให้ผู้เรียน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเหมาะสม ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับขนาดของ

กลุ่มผู้เรียน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 และยังมีความสัมพันธ์กับการมีบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน ดังแสดงในตารางที่ 3 (วิถกภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530: 59-64)

แผนภูมิที่ 1 แสดงการจัดวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับขนาดของกลุ่มผู้เรียน

วิธีสอน	บรรยาย	สัมมนา	การเรียนโดยอิสระ
ผู้สอน	วางแผน เตรียมเอกสาร สอน ให้ข้อมูล แนะแนว	วางแผน สอน	วางแผน แนะแนว
ผู้เรียน	ฟัง จดคำบรรยาย	การอภิปรายกลุ่มย่อย ค้นคว้า อภิปราย	วางแผน ค้นคว้า รายงานความก้าวหน้า รายงาน

ตารางที่ 3 แสดงบทบาทของผู้เรียนและผู้สอนต่อวิธีการเรียนการสอน

จากแผนภูมิและตารางดังกล่าวแสดงว่า ขนาดของกลุ่มมีส่วนสัมพันธ์ต่อการจัดการเรียน การสอน และการมีบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนดังนี้ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530)

1. การสอนกลุ่มใหญ่ คือ การสอนที่มีนักศึกษาตั้งแต่ 50 กว่าคนขึ้นไป จนถึง 300 คน การสอนประเภทนี้ โดยมากจะเป็นวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับทราบความรู้ ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานพร้อม ๆ กัน ลักษณะของการสอนกลุ่มใหญ่จะเป็นการบรรยาย ปาฐกถา หรือ การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ มาอภิปรายให้ความรู้และข้อคิดเห็น ผู้สอนจะมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมในชั้นเรียนเกือบตลอดเวลา ผู้เรียนเป็นแต่ผู้รับฟัง จดคำบรรยาย ซักถามเมื่อมีข้อข้องใจ สงสัย

2. การสอนกลุ่มย่อย โดยทั่วไปจะมีขนาดกลุ่มตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป จนถึง 50 คน วิธีการสอนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสัมมนา คือแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง อาจารย์จะวางแผนกำหนดรายการสอน เตรียมเนื้อหาสาระ และบรรยายให้ความรู้พื้นฐาน ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่นิสิตนักศึกษา ทำกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน การสอนในกลุ่มขนาดดังกล่าว ผู้สอนและผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนะ คำนึงกิจกรรมการเรียนการสอนไปด้วยกัน

3. การสอนเป็นรายบุคคล เป็นอีกแนวหนึ่งของการสอนระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “ เอกศึกษา ” “ การเรียนโดยอิสระ ” หรือ “ การศึกษารายบุคคล ” การสอนแบบนี้มีเจตนาให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นคว้าตามแนวทางเสนอแนะ จากอาจารย์ควบคุมวิชา การสอนประเภทนี้มักจะจัดในระดับปริญญาตรีน้อย ส่วนระดับปริญญาโทจะมีการกำหนดให้ศึกษาวิชาประเภทนี้ค่อนข้างสูง ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้แนะแนวเสนอแนะ

การจะเลือกใช้วิธีการสอนแบบใดนั้นนอกจากจะต้องคำนึงถึงขนาดของผู้เรียนแล้ว ยังควรต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของวิธีการสอนแต่ละแบบด้วย วิธีการสอนหลักในระดับอุดมศึกษานั้นมีอยู่ 4 แบบ คือ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบฝึกปฏิบัติ และการสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จุดมุ่งหมายของวิธีการสอนแต่ละแบบจะแตกต่างกันไป ดังนี้ (ไพฑูริย์ สินดารัตน์, 2524)

1. การสอนแบบบรรยาย จะใช้ได้ผลกับจุดประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เรียน เรียนรู้เนื้อหาวิชา แนวคิดเบื้องต้น หรือคำนิยามหลัก หรือ ข้อมูลที่จำเป็นจะต้องมีการอธิบายเพิ่มเติม หรือสรุปรวบยอด

2. การสอนแบบอภิปราย มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ประชุกต์ และผสมผสานความรู้ หรือสิ่งที่เรียนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นนั้นต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือคณาจารย์ รวมทั้งฝึกฝน และพัฒนาความสามารถในการแสดงออก และการรับฟังของผู้เรียน

3. การสอนแบบฝึกปฏิบัติ มุ่งหมายให้ผู้เรียน เห็น เข้าใจ สัมผัส และปฏิบัติได้ในสิ่งที่เรียน เป็นการให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เรียนนั้น และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการลงมือทำ

4. การสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนควรจะมีอิสระในการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายของการสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และรู้จักที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเมื่อจบการศึกษาแล้ว

การใช้สื่อการเรียนการสอน

Kemp (1985: 133-134 อ้างถึงใน ไชยยศ เรื่องสุวรรณ, 2533: 90) กล่าวว่า “ การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จ ด้วยการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะสื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมทั้งหลาย บรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ” จากคำกล่าวนี้จะเห็นว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมนั้น จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพที่ดี และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้ได้

สื่อการเรียนการสอน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ (Edgar Dale อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2540)

1. สื่อประเภทวัสดุ (Software) หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเอง จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผนที่ รูปภาพ ฯลฯ

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น แผ่นเสียง ฟิล์มภาพยนตร์ ทีวี ฯลฯ

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware) หมายถึง สื่อที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่าน ทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุ สามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายประเภทต่าง ๆ ฯลฯ

3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ (Techniques and Method) หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิด หรือรูปแบบขั้นตอนการเรียนการสอน โดยสามารถนำสื่อวัสดุอุปกรณ์ มาใช้ช่วยในการสอนได้ เช่น เกมและการจำลอง การสอนแบบจุดภาค การสาธิต เป็นต้น

นอกจากนี้หากจำแนกประเภทของสื่อการสอนตามลักษณะของสื่อ ก็สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทคือ (กิดานันท์ มลิทอง, 2540)

1. สื่อการสอนประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย เช่น สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของจริง กระดานดำ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น
2. สื่อการสอนประเภทใช้เครื่องฉาย แบ่งออกได้เป็น
  - 2.1 ประเภทเสนองานนิ่ง ได้แก่ เครื่องฉายภาพทึบแสง สไลด์ แผ่นโปร่งใส เป็นต้น
  - 2.2 ประเภทเสนองานเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์วงจรปิด วิดิทัศน์ เป็นต้น
3. สื่อการสอนประเภทเครื่องเสียง ได้แก่ วิทยุ เทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี
4. สื่อเชิงโต้ตอบ (Interactive Media) แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ
  - 4.1 สื่อเชิงโต้ตอบด้านวัสดุ / อุปกรณ์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ บทเรียนการสอนใช้คอมพิวเตอร์ช่วย (CAI) ซีดี-รอม แผ่นวีดิทัศน์ (Videodisc / Laserdisc)
  - 4.2 สื่อเชิงโต้ตอบด้านเทคนิควิธีการ ได้แก่ สื่อหลายมิติ (Hypermedia) แผ่นวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (Interactive Video , Interactive Videodisc)

สื่อแต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้น มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในการใช้ ดังนั้น ผู้ใช้สื่อควรจะต้องเข้าใจคุณสมบัติของสื่อต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย เพื่อให้การใช้สื่อการสอนนั้นเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมลักษณะหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา กิจกรรมการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540)

1. กิจกรรมในหลักสูตร (Curricular Activities) หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนนั้น ๆ

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Cocurricular Activities) หมายถึง การกระทำเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนตามปกติของชั้นเรียน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนตามหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-Curricular Activities) หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้จากการเรียนรู้เองซึ่ง ไม่มีในห้องเรียนหรือในหลักสูตร

จากการแบ่งลักษณะกิจกรรมการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมการศึกษาลักษณะหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2540)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (ช่าง บัวศรี, ม.ป.ป.)

1. ประสบการณ์ตรง หมายถึง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับโดยตรงจากการสัมผัสกับวัตถุสิ่งของหรือสิ่งที่ใช้เป็นตัวแทน ซึ่งมีได้หมายเพียงการสัมผัสเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงความรู้ตื้นลึกคิดด้วย กิจกรรมที่ถือเป็นประสบการณ์ตรง ได้แก่ การเขียนรายงาน การทดลอง การแสดงละคร แผ่นภาพ ฯลฯ

2. ประสบการณ์รอง หมายถึง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนไม่ได้สัมผัสโดยตรง แต่เกิดจากการบอกเล่าของผู้อื่น หรือเกิดจากการอ่านหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนบางอย่างไม่สามารถจัดของจริงให้สัมผัสได้

การจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ มีข้อควรคำนึงคือ (ช่าง บัวศรี, ม.ป.ป.;อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2540) ต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร และจุดประสงค์การเรียนการสอน สอดคล้องกับวัย ความสามารถ ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาวิชา ต้องมีความหลากหลาย ทันสมัยและน่าสนใจ กิจกรรมควรมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของผู้เรียน และทำทาบความสามารถของผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม และควรมีการวัดผลการใช้กิจกรรมทุกครั้ง

การวัดและประเมินผล

การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตามจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบผลของการดำเนินการว่าเป็นอย่างไร บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีข้อควรปรับปรุงแก้ไข หรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องดำเนินการตรวจสอบ ผลการจัดการเรียนการสอนว่าให้ผลอย่างไร สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบก็คือ การวัดและประเมินผล

ในการวัดผลการศึกษานั้น มีคำที่สำคัญอยู่ 3 คำคือ การทดสอบ (Testing) การวัดผล (Measurement) และ การประเมินผล (Evaluation) (วิเชียร เกตุสิงห์, 2520)

1. การทดสอบ (Testing) หมายถึง ขบวนการวัดอย่างหนึ่ง อันจะได้มาซึ่งจำนวน หรือ ปริมาณ ขบวนการนี้หมายถึง การใช้เครื่องมือชนิดหนึ่งไปเร็ว แล้วทำให้เกิดการตอบสนอง การนำเครื่องมือไปเร้านั้นจะต้องมีปฏิริยาได้ตอบออกมา จึงจะถือว่าเป็นการทดสอบ และเรียกเครื่องมือ นั้นว่า แบบทดสอบ

2. การวัดผล (Measurement) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่ง ตัวเลข จำนวน หรือ ปริมาณ ซึ่งจำนวนหรือปริมาณนั้นมีความหมายแทนพฤติกรรมอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่แต่ละคนแสดงปฏิริยาได้ตอบการเร้าออกมา การวัดผลมักจะเป็นผลที่ได้มาจากการทดสอบ

3. การประเมินผล หรือ การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการทดสอบหรือการวัดผลมาประเมินค่าหรือตีราคาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณ (judgement) ของผู้ที่จะประเมินผลด้วย

จากคำจำกัดความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำทั้ง 3 คำนั้นมีความสัมพันธ์กันมาก กล่าวคือ การวัดผลมักจะใช้วิธีทดสอบ และผลจากการทดสอบจะนำไปสู่การประเมินผล

วิธีการวัดผลการเรียน

การวัดผลการเรียนนั้นมีวิธีการวัดอยู่หลายวิธี ผู้นำไปใช้ควรจะต้องทราบว่าจะเครื่องมือชนิดใดควรจะใช้ในโอกาสและสถานการณ์ใดจึงจะเหมาะสม ประเภทของวิธีการวัดนั้น จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) คือ

1. การวัดโดยใช้การทดสอบ (Testing Technique) เป็นการวัดโดยมีแบบทดสอบ (Test) เป็นเครื่องมือในการวัด แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นข้อสอบที่มุ่งวัดคุณลักษณะทางด้านความรู้ ความคิด และความสามารถ

1.2 แบบทดสอบวัดความถนัดและเชาวน์ปัญญา (Aptitude and Intelligence Test) เป็นข้อสอบที่วัดความสามารถของผู้เรียนว่าจะเรียนได้มากน้อยแค่ไหน หรือมีความถนัดในทางใด

1.3 แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (Personality Test) หรือวัดการปรับตัว (Adjustment Test) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดคุณลักษณะด้านความรู้สึก หรือ จิตพิสัย และวัดบุคลิกภาพของบุคคล

รูปแบบ (format) ของข้อสอบมี 3 รูปแบบ คือ ข้อสอบแบบปากเปล่า ข้อสอบแบบข้อเขียน และข้อสอบภาคปฏิบัติ รูปแบบของข้อสอบแบบข้อเขียนนั้น วิเชียร เกตุสิงห์ (2520:42) กล่าวว่า “ การจะเลือกสร้างข้อสอบแบบไหนดี ระหว่างข้อสอบแบบอัตนัย กับ ปรนัย นั้น ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายในการสอบเป็นสำคัญ กล่าวคือ

ถ้าต้องการให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ความสนใจ หรือ ความคิดริเริ่ม รวมทั้งความสามารถในการใช้ภาษา ก็น่าจะใช้ข้อสอบด้วย ข้อสอบแบบอัตนัย

ถ้าต้องการวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร ครบถ้วน และสามารถนำเอาข้อสอบที่ใช้แล้วไปปรับปรุงใช้ได้อีก รวมทั้งสามารถนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ เพื่อประเมินค่าได้ ก็น่าจะใช้ข้อสอบแบบปรนัย ”

2. การวัดโดยไม่ใช้การทดสอบ (Non-testing Technique) ได้แก่ การวัดโดยใช้วิธีเหล่านี้ คือ

2.1 การสอบถาม (Questioning) มักใช้ถามข้อเท็จจริง (fact) และความคิดเห็นต่าง ๆ

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการพูดคุย สนทนาหรือ ชักถามความคิดเห็น หรือ ความรู้สึกนึกคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.3 การสังเกต (Observation) เป็นการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน

2.4 การวัดผลงาน (Product Evaluation) บางที่เรียกว่า “ การตรวจผลงาน ” เป็นการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านรูปธรรมมากกว่านามธรรม

การวัดและประเมินผลการเรียนในระดับอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปจะใช้ระบบตัวอักษร (Letter Grade) ในการวัดและประเมินผลการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตัวอักษรส่วนใหญ่ที่ใช้ ได้แก่ A B C D และ F และจะมีการกำหนดแต้มกำกับตัวอักษรแต่ละตัวไว้เพื่อการคำนวณแต้มเฉลี่ยสะสมด้วย เช่น A = 4 , B = 3 , C = 2 , D = 1 และ F = 0 เป็นต้น (วิจิตร ศรีสอาน, 2518) นอกจากตัวอักษรดังกล่าวแล้วยังมีการใช้ตัวอักษรอื่น ๆ ในการวัดและประเมินผลด้วย เช่น S (Satisfactory), U (Unsatisfactory), I (Incomplete) เป็นต้น การวัดและประเมินผลโดยระบบตัวอักษรจะใช้การตัดเกรด (Grading) เป็นวิธีสรุปผลการเรียนขั้นสุดท้าย เพื่อประเมินผลและกำหนดระดับความสามารถในการเรียนของผู้เรียนว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด แบบของการตัดเกรดมี 2 แบบด้วยกันคือ (ไพศาล หวังพานิช, 2526)

1. แบบใช้เกณฑ์ที่คาดหวัง หรือแบบตั้งเกณฑ์ไว้ตายตัว (absolute marking system) เป็นระบบการให้เกรดที่ใช้คะแนนดิบหรือเปอร์เซ็นต์ที่ผู้เรียนสอบได้เป็นหลักในการตัดเกรด เช่น 90 % ขึ้นไปให้เกรด A 75% - 85% ให้เกรด B เป็นต้น จุดอ่อนของระบบนี้อยู่ที่การใช้คะแนนจากการสอบเป็นหลัก ซึ่งหากข้อสอบยากหรือง่ายเกินไปก็อาจทำให้การประเมินผลคลาดเคลื่อนจากที่ควรจะเป็นได้

2. แบบใช้เกณฑ์สัมพัทธ์ (relative marking system) เป็นระบบการให้เกรดโดยเปรียบเทียบคะแนนของผู้เรียนภายในกลุ่ม แล้วใช้วิจารณญาณของผู้สอนกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของกลุ่มนั้น จุดอ่อนของระบบนี้คือ การยึดการกระจายของคะแนนเป็นแนวโค้งปกติ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมหากนำวิธีนี้ไปใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น เด็กเก่งทั้งกลุ่ม หรืออ่อนทั้งกลุ่ม

ดังนั้น การใช้ระบบตัวอักษรในการวัดและประเมินผลจึงควรคำนึงถึงจุดอ่อนในการตัดเกรดดังกล่าวด้วย

การบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรเป็นงานหลักงานหนึ่งของการนำหลักสูตร ไปใช้ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานและการจัดการให้มีการใช้หลักสูตรอย่างได้ผล ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2530: 52) การบริหารหลักสูตรเป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย ความรับผิดชอบของผู้บริหาร มีตั้งแต่การสนับสนุน ส่งเสริม กำกับ

คู่มือในด้านหลักสูตร การสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์(ปริษาพร วงศ์อนุครโรจน์, 2535) และจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (วิรัช วงษ์ใหญ่, 2525:195)

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตร
2. การเตรียมจัดการอบรมครู
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การบริหารหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา อาจจะมีลักษณะแตกต่างจากการบริหารหลักสูตรในระดับโรงเรียนอยู่บ้าง ทั้งนี้เนื่องจาก โดยทั่วไปแล้ว การบริหารหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา จะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะวิชาต่าง ๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามการบริหารหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีการเตรียมการต่าง ๆ ดังเช่นที่ วิรัช วงษ์ใหญ่ ได้เสนอไว้ข้างต้น นอกจากนี้ เบอร์ควิต (อ้างถึงใน ทิพวรรณ รัตนวงศ์, 2532) ได้เสนอว่า การจัดองค์กรในการบริหารหลักสูตร จะเป็นตัวแปรหนึ่งที่จะช่วยในการวางแผนการบริหารหลักสูตร การจัดองค์กรในการบริหารหลักสูตร อาจจัดได้หลายลักษณะ คือ

1. จัดองค์กรในลักษณะเฉพาะศาสตร์ เป็นคณะ และภาควิชา (Disciplinary Unit)
2. จัดองค์กรในลักษณะพหุวิชาการ (Multidisciplinary Unit)
3. จัดองค์กรในลักษณะสหสาขาวิชา (Interdisciplinary Unit)
4. จัดองค์กรในลักษณะหน่วยงานชั่วคราว (Temporary Unit)

และวิจิตร ศรีธำณ (2530: 43-44) เสนอว่า การจัดระบบการบริหารงานวิชาการ ควรจัดองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การจัดโครงสร้างการบริหาร ได้แก่

1.1 จัดโครงสร้างโดยแยกตามประเภทของศาสตร์ หรือ วิชาชีพ แบ่งเป็น

1.1.1 การจัดโครงสร้างเป็นคณะวิชา และภาควิชา วิธีการดังกล่าวมีข้อดีทางด้านการจัดสรรงบประมาณ แต่ทำให้เกิดการสกัดกั้นความร่วมมือในการใช้บุคลากร

1.1.2 การจัดโครงสร้างเป็นคณะวิชา โดยไม่แบ่งเป็นภาควิชา วิธีการนี้มีข้อเสียในด้านการกำกับควบคุม และคณบดีต้องทำงานหนักขึ้น

1.2 จัดโครงสร้างแบบผสมผสาน โดมีคณะวิชา ภาควิชา และหน่วยงานกลางเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะ และภาควิชา

2. กระบวนการ การจัดกระบวนการบริหารวิชาการจะขึ้นอยู่กับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งก็คือการสอน ดังนั้น การจัดกระบวนการบริหารงานวิชาการจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการสอนของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

3. พฤติกรรม คือ ผลการแสดงออก อันเนื่องมาจากการกำหนดโครงสร้างและกระบวนการ ถ้าพฤติกรรมแสดงออกสอดคล้องกับกระบวนการและโครงสร้าง ระบบบริหารดังกล่าว ก็จะดำเนินต่อไปได้

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การอุดมศึกษา และหลักสูตรทั้งหมดที่ได้แสดงไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า การอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชาติ โดยส่งเสริมศิลปวิทยาการชั้นสูง ทักษะวิชาชีพ ตลอดจนถ่ายทอดค่านิยม และวัฒนธรรม ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาจึงประกอบไปด้วย การสอน การวิจัย การให้บริการแก่ชุมชน และการทบทวนปรับปรุงวัฒนธรรม ภาระหน้าที่ที่นับว่าเป็นแก่นหัวใจของสถาบันอุดมศึกษา ก็คือ การสอน และการสอนจะดำเนินไปไม่ได้หากไม่มีหลักสูตรเป็นเครื่องนำทาง หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องสนองตอบปรัชญา และจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา ในขณะที่เดียวกันจะต้องสนองตอบความต้องการของผู้เรียนด้วย หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาจึงประกอบด้วยสามส่วน คือ หลักสูตรการศึกษาทั่วไป หลักสูตรวิชาชีพ และหลักสูตรวิชาเลือก องค์ประกอบของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา จะคล้ายคลึงกับองค์ประกอบของหลักสูตรระดับอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วย ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร รวมถึงโครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตร แต่ละองค์ประกอบจะต้องมีการพิจารณาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ ผู้เรียน ผู้สอน วิธีสอน อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน การเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม และสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือ การบริหารหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มิบทบาทอย่างยิ่ง ในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการดำเนินการต่าง ๆ อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตร

การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ความเป็นมาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

วิชาศึกษาทั่วไป หรือ General Education เป็นคำที่ใช้กันมากในวงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา หมายถึง การศึกษาที่จำเป็นสำหรับทุกคน เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีตยาน, 2517: บ.19) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว มีใช้มาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน ในรูปของวิชาศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อพัฒนาจิตใจของคน แต่วิชาศิลปศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวาง และลึกซึ้งกว่าวิชาการศึกษาทั่วไป อย่างไรก็ตามความหมายของคำทั้งสองคำนี้ก็เป็นที่ถกเถียงกัน คือ เป็นการศึกษาทั่วไปที่จำเป็นสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะ ไปประกอบอาชีพใด

อาจกล่าวได้ว่า วิชาศึกษาทั่วไปนั้นเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 20 (เรณู ผลสวัสดิ์, 2524) ซึ่งเป็นช่วงที่วิชาศิลปศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงมาก เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพความเจริญก้าวหน้าของสังคม การจัดการศึกษาจึงขยายขอบเขตจากการศึกษาเพื่อปัญญาชนส่วนน้อย ไปเป็นการศึกษาเพื่อมวลชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม รวมทั้งให้มีความรู้และความเข้าใจอย่างกว้างขวาง ในความเจริญของวิทยาการสมัยใหม่ ดังนั้น จึงได้มีคำว่า “ General Education ” (วิชาศึกษาทั่วไป) เกิดขึ้น และในกลางศตวรรษที่ 20 ได้มีการคาดหวังอย่างมากว่าหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปนี้ จะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม

การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปนั้นได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Paitoon (1976); Crooks (1979); Levine (1979); Warren (1982) และ Chase (1993) ซึ่งพบว่า การจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปในสหรัฐอเมริกาเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1910 วิชาที่นับได้ว่าเป็นรูปแบบแรกของวิชาศึกษาทั่วไป คือวิชา “ สถาบันเศรษฐกิจและสังคม ” ของมหาวิทยาลัยแอมเฮิสต์ หลังจากนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสอนวิชาศึกษาทั่วไป จึงเป็นไปอย่างแพร่หลายทั่วสหรัฐอเมริกา ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1945-1964 เป็นช่วงที่วิชาศึกษาทั่วไปมีความก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน และเริ่มประสบปัญหามากในปี ค.ศ. 1957 ปัญหาที่พบก็คือ การจัดวิชาศึกษาทั่วไปนั้น มีลักษณะเป็นวิชาเบื้องต้นของวิชาเอกมากขึ้นทุกที และการสอนก็เป็นเพียงแต่ผู้สอนให้เนื้อหาวิชาความรู้ของวิชาชีพ มากกว่าจะเป็นการพัฒนาให้นักศึกษาในส่วนบุคคล นอกจากนี้แล้ว การ

ตอนวิชาศึกษาทั่วไปก็ลดความสำคัญลง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น การเน้นความก้าวหน้าทางวิชาชีพของผู้สอน มากกว่าการสอนวิชาศึกษาทั่วไป การขาดความสนับสนุนทางด้านการบริหาร และเทคนิคการสอนของผู้สอน ไม่ค่อยดี การปรับปรุงวิชาศึกษาทั่วไปได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1963 ซึ่งถือว่าเป็นสมัยใหม่ของวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้จัดสอนวิชาสัมมนานักศึกษาใหม่ เพื่อรักษาแนวความคิดของวิชาศึกษาทั่วไปเอาไว้ และในปี ค.ศ. 1969 มหาวิทยาลัยเขต ได้จัดโปรแกรมให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 เรียนวิชาศึกษาทั่วไปเป็นภาคผนวก การปรับปรุงวิชาศึกษาทั่วไปในขณะนี้เน้นทางด้านวิธีสอนและการบริหาร

เนื้อหาวิชาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ในระยะแรก ๆ ของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา นั้น จะจัดเนื้อหาวิชาแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่จะจัดให้เรียน 5 สาขาวิชา คือ การสื่อสาร (โดยเฉพาะการใช้ภาษาอังกฤษ) มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา และพลศึกษา ต่อมาได้มีการเสนอให้จัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะหลักสูตรแกน โดยกำหนดให้เรียน 7-10 วิชา จาก 5 สาขาวิชาด้วยกันคือ วรรณคดีและศิลป์ ประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์สังคมและปรัชญา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ภาษาคำประเทศและวัฒนธรรม โดยอาจใช้รายวิชาเอก 1 หรือ 2 รายวิชาแทนวิชาศึกษาทั่วไปได้ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยโอไฮโอได้จัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป โดยกำหนดให้เรียนอย่างน้อย 6 สาขาวิชา จาก 7 สาขาวิชา คือ ธรรมชาติ คนเอง สังคม มรดกศิลปหอด วัฒนธรรม เทคโนโลยี ความคิดและความหมาย เป็นจำนวนอย่างน้อย 30 หน่วยกิต

การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไต้หวัน อาจกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5 ซึ่งถือว่าเป็นรัชสมัยที่มีการเริ่มต้นจัดการอุดมศึกษาสมัยใหม่ ตามรูปแบบตะวันตก การอุดมศึกษาสมัยนั้น มุ่งเน้นให้ผู้จบการศึกษาออกไปทำงานได้เป็นหลัก ขณะเดียวกันก็จะฝึกอบรมให้ผู้จบการศึกษาออกไปนั้น เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความคิดและความรู้ทั่วไป ซึ่งก็คือแนวความคิดของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปปัจจุบัน แต่วิธีการและรูปแบบในการจัด ที่แยกออกมาเป็นวิชาศึกษาทั่วไปอย่างที่จัดกันในปัจจุบันนั้น ได้เริ่มมานับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่รูปแบบของการอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการอุดมศึกษาไทย (ไพฑูริย์ สีนถาวรค์ และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526)

หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปหลักสูตรแรก ได้เริ่มจัดขึ้นในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2500 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีพื้นฐานความรู้ เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อม สังคม และการครองชีพประจำวันให้ดีขึ้น (ประมุขสุข อาชวอำรุง, 2522) ลักษณะวิชาที่จัดส่วนมากเป็น

วิชาเบื้องต้น มีรายวิชาระดับสูงและรายวิชาสหวิทยาการอยู่บ้าง โดยจัดใน 3 สาขาวิชา คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ได้มีการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลักษณะวิชาจะเป็นวิชาผสมผสานและวิชาเบื้องต้น จัดใน 3 สาขาวิชา เช่นเดียวกับของคณะครุศาสตร์ แต่จัดเป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคณะวิชา และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้เริ่มจัดวิชาศึกษาทั่วไป ในรูปแบบวิชาเลือก โดยให้นักศึกษาเลือกศึกษาอย่างน้อย 6 หน่วยกิต จากคณะวิชาอื่น ๆ (เรณู ผดสวัตต์, 2524)

ในปี พ.ศ. 2517 ทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ขึ้นโดยกำหนดให้มีการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไป ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี อย่างน้อย 30 หน่วยกิต ใน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ได้แก่ หมวดวิชามนุษยศาสตร์ หมวดวิชาภาษา หมวดวิชาสังคมศาสตร์ และหมวดวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ (ทบวงมหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.) ซึ่งเป็นผลให้มีการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปขึ้นอย่างกว้างขวาง ในสถาบันอุดมศึกษา ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

การกำหนดให้มีการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ดังกล่าว ปรากฏว่าประสบปัญหาในการดำเนินการหลายประการ ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้ปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในส่วนของวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ดังรายงานการสัมมนาทางวิชาการของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง การจัดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต วันที่ 17 ธันวาคม 2539 ที่ระบุว่า (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541) การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 พบว่ามีปัญหาหลายประการ อาทิ วิธีการจัดหลักสูตร ความอดทนและความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม ความสนใจของนักศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างวิชาศึกษาทั่วไปกับวิชาเฉพาะ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2522 ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดสัมมนา เรื่อง วิชาพื้นฐานทั่วไป(วิชาศึกษาทั่วไป)ของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้น เพื่อสำรวจปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษา หมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้มีความเหมาะสม จากผลของการสัมมนาดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2525 ขึ้น โดยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ ลักษณะเนื้อหาวิชาที่จัดเป็นวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานึกความเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป ก็ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทบวงมหาวิทยาลัย จึงได้ปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร

ระดับปริญญาตรีอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดวิชาศึกษาทั่วไป ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 ของทบวงมหาวิทยาลัย มีดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2534)

“โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป และ หมวดวิชาชีพเฉพาะ โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา ดังนี้

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการคิดสื่อสารความหมายได้ดี เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทย และของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

หมวดวิชาชีพเฉพาะ หมายถึง วิชาแกน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพและวิชาชีพ ที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้

สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชา หรือลักษณะบูรณาการใด ๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ”

นอกจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 ดังกล่าวแล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยได้มีบันทึก ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2533 เรื่อง การกำหนดวิชาศึกษาทั่วไป ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2534) “ ถ้าได้มีการจัดสอนตามหลักสูตรที่มีสาระของกลุ่มวิชาเอก หรือ วิชาโท ที่ครอบคลุมองวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไปในส่วนใดแล้ว ก็ให้ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องกำหนดวิชานั้นในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปอีก โดยถือว่าได้เรียนครบตามวัตถุประสงค์แล้ว ทั้งนี้ ในส่วนที่ได้รับการยกเว้นดังกล่าว จะต้องไม่เกิน 12 หน่วยกิต ”

ปรัชญาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

ถึงแม้ว่าทบวงมหาวิทยาลัย จะมีได้กำหนดปรัชญาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปไว้ชัดเจน ตั้งแต่เริ่มกำหนดให้มีการจัดหลักสูตรดังกล่าวนี้ขึ้นก็ตาม แต่จากผลการสัมมนาเรื่อง การจัดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2539 ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปรัชญาของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541) “ ปรัชญาของการศึกษาทั่วไป ต้องการผลิตบัณฑิตที่เป็นคนเก่ง คนดี มีปัญญา รอบรู้ต่อสังคมโลก สามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ รู้เหตุรู้ผล วิเคราะห์ปัญหาได้ ปฏิบัติและประเมินผลได้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพจิตที่ดี ดำรงตนอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข ”

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป นับแต่เริ่มจัดหลักสูตรดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2500 จนถึง ปี พ.ศ. 2525 สรุปได้ว่า การจัดวิชาศึกษาทั่วไป มีจุดมุ่งหมายใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ (ไพฑูริย์ ตินตารัตน์ และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526)

1. เพื่อประโยชน์ของวิชาพื้นฐานวิชาชีพ เพื่อการศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. เพื่อประโยชน์ของวิชาศึกษาทั่วไปโดยตรง เพื่อการผลิตบัณฑิตที่สมบูรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้
  - 2.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างในวิชาการสาขาต่าง ๆ มองเห็นความสำคัญและมองเห็นความสัมพันธ์ และความเกี่ยวเนื่องประสานกันของสาขาวิชาต่าง ๆ
  - 2.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีปัญญา รู้จักคิด วิเคราะห์วิจารณ์ ริเริ่มก้าวหน้า มองเห็นการณ์ไกล และเป็นตัวของตัวเอง
  - 2.3 เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจสังคม มองเห็นปัญหาในสังคม พร้อมทั้งจะรับผิดชอบ และแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างเหมาะสม
  - 2.4 เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และความสวยงามทางสุนทรีย์
  - 2.5 เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมสูง

และจากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า จุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไป คือ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างในสาขาวิชาต่าง ๆ และมองเห็นความสัมพันธ์ และความเกี่ยวเนื่องประสานกันของสาขาวิชาต่าง ๆ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี และใช้ภาษาคำต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีปัญหา รู้จักคิด วิเคราะห์ วิจัย มีความคิดริเริ่ม รักความก้าวหน้า มองเห็นการณ์ไกลอย่างมีโลกทัศน์ และเป็นตัวของตัวเอง
4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจสังคม มองเห็นปัญหาในสังคม พร้อมทั้งจะรับผิดชอบ และแก้ไขปัญหาของตนเอง ผู้อื่น ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
5. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและมีสุนทรียะในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย
6. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นไทย มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป มีความมุ่งหมายเพื่อต้องการให้นักศึกษาเป็นผู้มีความรู้รอบ มีปัญญา และสามารถใช้ปัญญานั้นในการพัฒนาตนเอง และสร้างสรรค์สังคมได้

นอกจากนี้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิดในการจัดการศึกษา และจุดเน้นของแต่ละสถาบันในการผลิตบัณฑิต ตัวอย่างเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปไว้ว่า (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

1. เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้กว้างในวิชาชีพพื้นฐานหลายสาขาวิชา และสามารถนำความรู้มาประมวลเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม
2. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยของบัณฑิต ให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตใจดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีความรับผิดชอบ
3. เพื่อส่งเสริมให้บัณฑิตได้รู้จักลักษณะของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าใจปัญหาสังคมและการเมืองที่สำคัญ เพื่อที่จะมีส่วนร่วมช่วยในการตัดสินใจ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
4. เพื่อช่วยให้นักศึกษามองเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ สามารถปรับตัวเองและแก้ปัญหาได้ด้วยวิถีทางปัญญา

และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำหนดจุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไปไว้ดังนี้
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2541)

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานทั่วไป
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ รู้จักคิด สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจปัญหาได้อย่างมีเหตุผล
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับปรากฏการณ์และสภาพแวดล้อม ให้เกิดความสามารถในการคิดและนำไปประยุกต์ได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาสภาพจิตใจ และความเป็นอยู่ของชีวิต

รูปแบบการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

รูปแบบการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยนั้น มีรูปแบบที่หลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละสถาบัน ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งความพร้อมและบริบทของแต่ละสถาบัน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษานั้น กล่าวได้ว่า มี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ (ไพฑูริย์ สันถาวรค์ และทองอินทร์ วงศ์ไธสง, 2526)

1. แบบบังคับร่วม

เป็นหลักสูตรที่จัดวิชาให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันทั้งมหาวิทยาลัย เมื่อผู้เรียนผ่านรายวิชาเหล่านี้แล้ว ผู้เรียนทุกคนก็จะมีแนวคิด ความรู้ และค่านิยม ในส่วนที่ได้รับจากวิชาศึกษาทั่วไปใกล้เคียงกัน ซึ่งช่วยให้สามารถอภิปราย อภิเษก วิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ เรื่องราว แนวคิด และปัญหาต่าง ๆ บนพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะรายวิชาในหลักสูตรแบบบังคับร่วมนี้ มักจะเป็นรายวิชาในเชิงของสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และมีลักษณะกว้างมากกว่าจะเจาะเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือวิชาใดวิชาหนึ่ง การจัดรายวิชาจะดำเนินการร่วมกันจากหลายสาขาวิชา มากกว่าอยู่ในความรับผิดชอบของสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง

ลักษณะของหลักสูตรแบบบังคับร่วมนี้ สนองวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เป็นการสร้างวิชาศึกษาทั่วไปที่แท้จริง ในการที่จะให้ผู้เรียนทุกคนมีพื้นฐานเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน ทำให้มีแนวทางที่จะสร้างบุคลิกและเอกลักษณ์เด่นของสถาบันได้ ปัญหาของการจัดหลักสูตรลักษณะนี้ มักจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับจำนวนของผู้เรียนที่มีจำนวนมาก เนื่องจากเป็นวิชาบังคับร่วมกันทั้งมหาวิทยาลัย

และการจัดทำรายวิชาเชิงสหวิทยาการ ให้มีการผสมผสานความรู้อย่างแท้จริงนั้นทำได้ยาก ทั้งในเรื่องของวิธีการและรูปแบบ

2. แบบบังคับกระจาย หรือแบบบังคับเลือก

เป็นรูปแบบที่บังคับให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน แต่สามารถเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ กระจายกันออกไป ตามความต้องการของแต่ละหลักสูตร หรือคณะที่จัดหลักสูตร รูปแบบหลักสูตรลักษณะนี้ยังแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

2.1 บังคับรายวิชาไว้ เป็นการกำหนดรายวิชาบังคับไว้ให้ผู้เรียนเรียน ผู้เรียนจะต้องเรียนรายวิชาเหล่านี้ให้ครบจึงจะจบหลักสูตร รายวิชาที่จัดนั้นมักจะเลือกมาจากคณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ 3 สาขาวิชา คือ สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

2.2 บังคับบางวิชาให้เลือกบางวิชา เป็นการกำหนดหมวดวิชาบังคับไว้ แล้วให้ผู้เรียนเรียนวิชาบังคับในหมวดวิชาที่กำหนดไว้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่ง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชาตามความสนใจ จากหมวดวิชาที่กำหนดไว้ได้

2.3 บังคับหน่วยกิตให้เลือกรายวิชาเอง เป็นรูปแบบที่บังคับกระจายเต็มรูป กล่าวคือหลักสูตรกำหนดไว้เป็นหมวดใหญ่ ๆ ซึ่งโดยทั่วไปจะครอบคลุม 2-3 หมวดหลัก ๆ คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และหรือภาษา เป็นต้น แล้วกำหนดรายวิชาในแต่ละหมวดไว้จำนวนหนึ่ง หรือ ไม่กำหนด แต่ให้ผู้เรียนเลือกเรียนเองจากคณะวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดหน่วยกิตบังคับไว้ในแต่ละหมวดวิชา

รูปแบบหลักสูตรแบบบังคับกระจายหรือบังคับเลือกทั้ง 3 รูปแบบนี้ มีข้อดี คือ สนองความถนัด ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนได้ดี แต่มีข้อเสีย คือ รายวิชาในลักษณะนี้อยู่ในความรับผิดชอบของสาขาวิชาเฉพาะ ทำให้การสอนมีลักษณะเน้นหนักไปในเชิงของวิชาชีพ หรือเป็นพื้นฐานของวิชาชีพ

ลักษณะของวิชาในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

ลักษณะของวิชาที่จัดสอนในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ วิชาเดี่ยว วิชาผสม และวิชาพิเศษอื่น ๆ แต่ละลักษณะมีรายละเอียด ดังนี้ (ไพฑูริย์ ตินตารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526)

1. วิชาเดี่ยว เป็นวิชาที่ใช้เนื้อหามethods และวิธีการต่าง ๆ เฉพาะสาขาวิชาคือว่าเท่านั้น ไม่อาศัยหรือไปรวมกับวิชาอื่น ๆ แล้วนำมาสอนร่วมกัน เช่น มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ พิธีกรรม เป็นต้น

2. วิชาผสม เป็นการจัดกลุ่มวิชาโดยยึดเอาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนกลาง แล้วสร้างหลักสูตร ขึ้นใหม่ แนวการผสมกลุ่มวิชาแบ่งได้เป็น

2.1 ผสมระหว่างกลุ่มวิชาเดียวกัน เช่น การผสมวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์ด้วยกัน สังคม วิทยาศาสตร์ด้วยกัน หรือ มนุษยศาสตร์ด้วยกัน

2.2 ผสมต่างกลุ่มวิชา เป็นการผสมผสานวิชาที่อยู่ต่างสาขาวิชาเข้าด้วยกัน เช่น จิตวิทยา สังคม ความงามซึ่งในศิลปะและดนตรี เป็นต้น

2.3 ผสมโดยมีศูนย์กลางที่ตัวมนุษย์และสังคม วิชากลุ่มนี้ใช้มนุษย์เป็นแกนเชื่อมโยง ไปสู่ความสัมพันธ์ของความรู้ ใน 3 สาขา คือ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เป็นวิชาที่มีลักษณะของบูรณาการ เช่น มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับอารยธรรม

2.4 ผสมโดยมีศูนย์กลางที่ปัญหาและหัวข้อ เช่น วิชาสภาวะแวดล้อมของเรา อารยธรรมยุคใหม่ เป็นต้น

3. วิชาพิเศษอื่น ๆ เป็นลักษณะของวิชาที่จัดนอก หรือในวิชาของวิชาข้างต้นดังกล่าว เช่น วิชาเกมและการเล่นเกม พลศึกษา เป็นต้น

การบริหารหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

การบริหารหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป จะแตกต่างไปจากการบริหารหลักสูตรวิชาชีพ เนื่องจากหลักสูตรวิชาชีพส่วนใหญ่ จะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะวิชา การบริหารหลักสูตรจึงอยู่ใน ความดูแลของภาควิชา หรือคณะกรรมการระดับคณะ คณะใดคณะหนึ่งโดยเฉพาะ แต่การบริหารหลักสูตร วิชาศึกษาทั่วไปจะมีลักษณะแตกต่างออกไป ซึ่งจากการศึกษาของไพฑูริย์ ดินถาวรรัตน์ และ ทองอินทร์ วงศ์ไธสง (2526) และนวนลปรางค์ คุมภักกันต์ (2539) พบว่า มี 3 ลักษณะ คือ การบริหาร โดยภาควิชาหรือคณะที่เกี่ยวข้อง การบริหาร โดยคณะกรรมการ และการบริหารโดยหน่วยงานอิสระ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารโดยภาควิชาหรือคณะที่เกี่ยวข้อง การบริหารในลักษณะนี้ ภาควิชา หรือ คณะ วิชาที่เป็นเจ้าของวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย จะเป็นผู้กำหนดเนื้อหา เลือกผู้สอน จัดเวลา สอน และดำเนินการสอนวิชาศึกษาทั่วไป วิชาใดวิชาหนึ่ง ตามนโยบายและข้อกำหนดของภาควิชา หรือ คณะวิชา ข้อดีของการบริหารลักษณะนี้ คือ ทำให้ผู้สอนเกิดความเต็มใจที่จะสอน เนื่องจาก เป็นรายวิชาของภาควิชาที่ตนสังกัด และยังสามารถสอนวิชาของตนเองในแนวทางที่ตนถนัด นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับภารกิจราชการงาน และความดีความชอบด้วย ข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นคือ มักจะมี แนวโน้มที่จะสอนในลักษณะที่เป็นวิชาชีพ มากกว่า เป็นวิชาศึกษาทั่วไป

2. การบริหารโดยคณะกรรมการ มักเป็นคณะกรรมการในระดับมหาวิทยาลัย ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหา คัดเลือกผู้สอน ประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร แต่ผู้ดำเนินการและการบริการอุปกรณ์ต่าง ๆ ยังอยู่ในความรับผิดชอบของคณะวิชา ลักษณะงานของคณะกรรมการนั้นอาจมีได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรก เป็นคณะกรรมการประสานการจัดการ จะมีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างภาควิชาและคณะวิชาที่เกี่ยวข้อง รูปแบบที่สอง เป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดแนวทาง เป้าหมายการดำเนินการในเชิงนโยบาย รวมทั้งตัดสินใจเชิงปฏิบัติ การบริหารโดยคณะกรรมการจะเหมาะกับการจัดหลักสูตรเชิงสหวิทยาการมากกว่าการบริหารงานโดยภาควิชา เพราะจะสามารถประสานและดำเนินการร่วมกันระหว่างสาขาวิชาได้มากกว่า

3. การบริหารโดยหน่วยงานอิสระ การบริหารโดยภาควิชาหรือคณะวิชา และการบริหารงานโดยคณะกรรมการ ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น ยังประสบปัญหาบางประการ จึงเกิดลักษณะการบริหารโดยหน่วยงานอิสระขึ้น เพื่อให้การจัดการเกี่ยวกับวิชาศึกษาทั่วไปเป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของงบประมาณ และการจัดการ

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

นับตั้งแต่ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ขึ้น อันเป็นผลให้สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีการจัดการศึกษาทั่วไป ไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ปรากฏว่ายังประสบปัญหาต่าง ๆ หลายประการสรุปได้ดังนี้ (ไพฑูรย์ สินดารัตน์ และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526; นวตปรางค์ คุมภักดิ์, 2539; ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

1. ความเข้าใจในปรัชญาของหลักสูตรแตกต่างกัน ทำให้การจัดเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไป อย่างแท้จริง
2. ขอบเขตของวิชาศึกษาทั่วไป ครอบคลุมเนื้อหาสาระด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ กายา และวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ผู้สอนจากคณะวิชาต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการจัดบุคลากรและผู้รับผิดชอบในการบริหารหลักสูตร
3. ไม่สามารถจัดจำนวนหน่วยกิตของวิชาศึกษาทั่วไปได้ครบถ้วน เนื่องจากมีหน่วยกิตของวิชาหลักเข้ามาแทรกซ้อน
4. เนื้อหาวิชามากเกินไป บางรายวิชาซ้ำซ้อน ไม่เป็นสหสาขาวิชา และมักเน้นเนื้อหาวิชาชีพ

5. ขาดการใช้เทคนิควิธีการสอนและการประเมินผลที่เหมาะสม ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สนองตอบจุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไป
6. ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไปมักจะเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพ ทำให้การสอนเน้นไปทางด้านวิชาชีพมากกว่าเป็นการให้การศึกษาทั่วไป
7. ขาดบุคลากรทางการสอน และผู้สอนมักเป็นผู้มีประสบการณ์น้อย จึงยังไม่สามารถประสานความรู้เข้าด้วยกัน และยังไม่สามารถสัมพันธ์ความรู้ต่าง ๆ กับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้
8. ผู้เรียนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน และไม่เห็นความสำคัญ หรือความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพ
9. ความสำคัญของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปมีน้อย ตามความเห็นของผู้ไม่เกี่ยวข้อง
10. ขาดหน่วยงานกลางในการประสานงาน ทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตร

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปที่กล่าวมาข้างต้น พอจะแสดงให้เห็นได้ว่า การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปนั้น ยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ แต่อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาก็ยังจำเป็นที่จะต้องพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นให้ทันเร็วที่สุด เพื่อให้สามารถสร้างบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไป

จากข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ที่ได้แสดงไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป เป็นการศึกษาที่จำเป็นสำหรับทุกคน เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเป็นพลเมืองดี การจัดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ตั้งกติกทรวงมหาวิทยาลัยของไทยนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้ดำเนินการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 โดยจัดขึ้นที่คณะครุศาสตร์เป็นครั้งแรก และจัดกันอย่างแพร่หลายในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ. 2517 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในปัจจุบัน ได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 ของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดให้หลักสูตรระดับปริญญาตรีประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชา คือ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความรอบรู้ มีปัญญา สามารถใช้ปัญญาในการพัฒนาตนเอง และสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ รูปแบบการจัดหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษานั้น จะมีลักษณะเป็นวิชาบังคับ ใน 2 ลักษณะ คือ บังคับร่วม และ บังคับเลือก ลักษณะการจัดรายวิชา มีทั้งจัดเป็นรายวิชาเดี่ยว รายวิชาผสม และรายวิชาพิเศษ อื่น ๆ การบริหารหลักสูตรจะมี 3 ลักษณะ คือ บริหารโดยภาควิชา บริหารโดยคณะกรรมการ และบริหารโดยหน่วยงานอิสระ การบริหารหลักสูตรทั้ง 3 ลักษณะ

ต่างก็มีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันไป จากการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า ยังไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไปเท่าที่ควร เนื่องจากประสบปัญหาหลายประการ

เทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการคาดการณ์ หรือ ทำนาย (forecast) อนาคตเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งพัฒนาขึ้นที่บริษัทแรนด์ (Rand Corporation) เพื่อใช้ในการทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมและเทคโนโลยี กระบวนการของเทคนิคเดลฟายจะใช้ในการซักถามบุคคลแต่ละบุคคล (มักใช้แบบสอบถาม) แทนการให้มาประชุมร่วมกัน หรือมาเผชิญหน้ากัน ซึ่งจะทำได้ข้อมูลอย่างกว้างขวาง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาคำนวณหาความสอดคล้องต่อไป (Rosenbaum, J. 1991)

จากกระบวนการของเทคนิคเดลฟายดังกล่าว จึงมีผู้ให้คำนิยามเทคนิคเดลฟายว่า เป็นกระบวนการที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล ในการรวบรวมข้อคิด การตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ ผ่านแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นลำดับ มีการสรุปข้อคิดเห็น และส่งกลับไปให้บุคคลนั้น ๆ ได้พิจารณา (Delbecq, Van de Ven, Gustafson, 1975 ; Linstone and Turoff, 1975; Linstone, 1978 อ้างอิงใน สุวดี ทวีบุตร 2540: 13)

นักวิชาการของไทยได้ให้คำนิยามว่า คือ กระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็น หรือการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับอนาคตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการใช้แบบสอบถาม นำมาสู่ข้อสรุปที่สอดคล้องต้องกัน (ประจักษ์ ศรีประสารณ์, 2523; ชนิดา รัชภัทเมือง, 2531; จุมพต พุดภัทรชิวิน, 2535; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2535 อ้างอิงใน สุวดี ทวีบุตร, 2540: 13)

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่า เทคนิคเดลฟาย เป็นกระบวนการที่ใช้ในการรวบรวมความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในอนาคตจากบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกัน อันจะนำไปสู่ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ

ถึงแม้ว่าเทคนิคเดลฟายจะถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการทำนายสังคม และ เทคโนโลยีก็ตาม แต่เทคนิคเดลฟายสามารถนำไปใช้ได้กับการกำหนดนโยบาย หรือการวางแผนที่ต้องการการตัดสินใจอย่างเป็นทางการ และยังช่วยในการตัดสินใจด้วย (Helmer, 1966 อ้างถึงใน Rosenbaum J, 1991) นอกจากนี้ได้มีการนำเทคนิคเดลฟายไปใช้ในการวิจัยอย่างหลากหลาย ตัวอย่างเช่น ใช้ในการทำนายอนาคตเกี่ยวกับดาวเทียมทางการศึกษา (Robinson & Morgan, 1974) เกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ (Cesta & Decker, 1978) เกี่ยวกับการธนาคาร (Giroux & Rose, 1979) และอุตสาหกรรมอาหารของอังกฤษ (Wheale, 1978) เป็นต้น (Rosenbaum, 1991)

เทคนิคเดลฟายสามารถนำไปใช้ในการอุดมศึกษาได้ดังนี้ (Judd อ้างถึงใน Rosenbaum J, 1991)

1. ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพการลงทุนทางการศึกษา
2. ใช้วิเคราะห์การลงทุน-ผลตอบแทน
3. ใช้ในการวางแผนหลักสูตร และ วิชาขาด
4. ใช้ในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถาบัน
5. ใช้ในการกำหนดเป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ทางการศึกษาในอนาคต

นอกจากนี้ Rosenbaum ยังพบว่า ในช่วงปี ค.ศ. 1985-1989 งานวิจัยระดับปริญญาเอกได้ใช้เทคนิคเดลฟายในการวิจัยเป็นจำนวน 80 เรื่อง ในจำนวนนี้เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาถึง 54 เรื่อง

จะเห็นได้ว่าเทคนิคเดลฟายสามารถนำไปใช้กับการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม เทคนิคเดลฟายยังมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาอยู่หลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและการให้ความร่วมมือ ข้อดี และ ข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟายมีดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์, 2539; สุวลี ทวีบุตร, 2540)

ข้อดีของเทคนิคเดลฟาย

1. สามารถรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนมากได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่ต้องจัดการประชุม ถัดข้อจำกัดด้านสภาพภูมิศาสตร์ในการเดินทางทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย
2. คำตอบที่ได้รับจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความน่าเชื่อถือ เพราะผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่ถูกครอบงำทางความคิด

3. ข้อสรุปที่ได้จากเทคนิคเคลฟายผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบหลายชั้นตอน ทำให้คำตอบที่ได้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น
4. เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนไม่ซับซ้อนจนเกินไป ให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สามารถทราบลำดับความสำคัญของข้อมูลและเหตุผลในการตอบ รวมทั้งความสอดคล้องของความคิดเห็นของกลุ่มได้อย่างดี
6. ความสอดคล้องของคำตอบของกลุ่มอธิบายได้ด้วยสถิติ

ข้อจำกัดของเทคนิคเคลฟาย

1. ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ตลอดจนเห็นความสำคัญ และยินดีที่จะให้ความร่วมมือในเรื่องที่ศึกษาอย่างแท้จริง จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
2. ผู้เชี่ยวชาญอาจรู้ดีถูกรบกวนมากเกินไป ในการตอบแบบสอบถามหลาย ๆ รอบ ทำให้อาจไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร
3. การให้ผู้เชี่ยวชาญตอบข้อซักถามตามกรอบความคิดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เป็นการปิดกั้นมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาจทำให้พลาดข้อมูลที่สำคัญได้
4. ผู้วิจัยขาดความรอบคอบ หรือ มีความลำเอียงในการพิจารณาวิเคราะห์คำตอบที่ได้ในแต่ละรอบ
5. แบบสอบถามที่ส่งไปสูญหายระหว่างทาง หรือ ไม่ได้รับคำตอบกลับมาครบในแต่ละรอบ
6. การกำหนดระยะเวลาของการทำนายเหตุการณ์ในอนาคต ไม่ควรกำหนดระยะที่ใกล้ หรือ ไกลจนเกินไป เพราะอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนได้

การนำเทคนิคเคลฟายไปใช้นั้น นอกจากจะต้องพิจารณาข้อดีและข้อจำกัดดังกล่าวแล้ว ยังควรต้องพิจารณาส่วนประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย (ขนิษฐา วิทธานุมาศ, 2530; สุวดี ทวีบุตร, 2540)

1. ลักษณะของเรื่องที่จะศึกษา ควรเป็นเรื่องที่น่าไปสู่การวางแผนนโยบาย หรือ คาดการณ์ถึงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือเป็นประเด็นที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกัน เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่ระดับซับซ้อน ทั้งในเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติงาน
2. ผู้เชี่ยวชาญ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องที่ทำการศึกษาอย่างแท้จริง หรือ เป็นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบ มีประสบการณ์ในประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้เพราะเทคนิคเคลฟาย เป็นการรวบรวม

รวมความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกัน ระหว่างผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมจะทำให้ผลการศึกษามีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ

นอกจากคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องพิจารณา ในการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญนั้น ไม่มีการจำกัดจำนวนสูงสุดของผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัยจะกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรเท่านั้น แต่อย่างน้อยที่สุดในรอบสุดท้ายควรมีผู้เชี่ยวชาญ 10 คน (Parente and Anderson Parente, 1978 อ้างถึงใน สุวดี ทวีบุตร, 2540) แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ Macmillan (1971 อ้างถึงใน ขนิษฐา วิทยานุมาศ, 2530) พบว่า หากจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมากจนคงที่

3. แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่สำคัญของเทคนิคเดลฟาย โดยทั่วไปแบบสอบถามที่ใช้ในเทคนิคเดลฟายมี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามชนิดปลายปิด จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบแรก และแบบสอบถามปลายเปิด ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในรอบต่อมา โดยจะเป็นการถามซ้ำ 3 รอบหรือมากกว่า เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ถกเถียงความคิดเห็นอย่างรอบคอบ และมั่นใจในการตัดสินใจ ลักษณะแบบสอบถามแต่ละรอบจึงมีความแตกต่างกัน

4. ผู้วิจัยต้องมีความรอบคอบถี่ถ้วน ในการวิเคราะห์คำตอบแต่ละรอบ และให้ความสำคัญต่อคำตอบที่ได้เท่าเทียมกัน โดยวางตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง หรือนำความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปพิจารณาด้วย เพราะอาจส่งผลให้การวิจัยคลาดเคลื่อนได้

5. เวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละรอบ จะต้องกำหนดเวลาให้พอเหมาะ ไม่เร่งรัดหรือเว้นระยะนานเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้เชี่ยวชาญขาดความต่อเนื่องทางความคิด เสียเวลาในการทบทวน ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

6. จำนวนรอบที่เหมาะสมของเทคนิคเดลฟาย ขึ้นอยู่กับการได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ (consensus) หรือจนกว่าสามารถให้เหตุผลได้ว่า ทำไมจึงไม่สามารถได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ โดยปกติการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย อย่างน้อยที่สุดจะต้องใช้ 2 รอบ แต่ไม่เกิน 4 รอบ

7. ระดับฉันทามติที่เหมาะสม เนื่องจากเทคนิคเดลฟายจะต้องอาศัยความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกันของผู้เชี่ยวชาญ ในการนำมาซึ่งข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ ดังนั้น การกำหนดระดับฉันทามติที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ระดับฉันทามติที่เหมาะสมควรเป็นเท่าใดนั้น ยังไม่มีข้อตกลงที่แน่นอน (Murry and Hammons, 1995) อย่างไรก็ตาม Linstone (1978) เสนอว่า ควรยุติการวิจัยในรอบต่อไป เมื่อระดับฉันทามติที่ได้เพิ่มขึ้น หรือ ลดลงน้อยกว่า 15 % ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาฉันทามตินั้น ส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างฐานนิยมและมัธยฐาน ไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 เมื่อแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนการใช้เทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟายมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ดังนี้ (จุมพต ชูภักดิ์, 2531; โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

1. คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งควรเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความชำนาญในเรื่องที่ต้องการศึกษา จำนวนผู้เชี่ยวชาญจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ความซับซ้อนของเรื่องที่จะศึกษา เวลา และงบประมาณ

2. กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา และสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยทั่วไปมักเป็นแบบสอบถามปลายเปิดในการทำเดลฟายรอบแรก แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในประเด็นกว้าง ๆ อาจให้เขียนตอบ หรือใช้วิธีการสัมภาษณ์ก็มีโครงสร้างแบบเปิด และไม่จำกัดคำตอบ เพื่อสำรวจและรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

3. นำคำตอบที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน หรือใกล้เคียงกัน และแยกความคิดเห็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งคัดข้อมูลที่ซ้ำกันออก แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด เพื่อใช้ในการทำเดลฟายรอบที่สอง การสร้างแบบสอบถามในรอบนี้ เป็นขั้นตอนที่ต้องทำด้วยความละเอียดรอบคอบ เพราะการคัดข้อคิดเห็นบางประการจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญออกไป อาจส่งผลกระทบต่อการให้ความร่วมมือในครั้งต่อไปได้ แบบสอบถามในรอบนี้ จะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนลงมติจัดระดับความสำคัญของแต่ละข้อ ในรูปของการให้เปอร์เซ็นต์ (Percentage) หรือแบบมาตราวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) รวมทั้งให้เขียนเหตุผลที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยของแต่ละข้อไว้ด้วย

4. นำคำตอบที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญในการทำเดลฟายรอบที่สอง มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการทำเดลฟายรอบที่สาม แบบสอบถามในรอบนี้จะใช้ข้อความเช่นเดียวกับแบบสอบถามรอบที่สอง แต่แสดงตำแหน่งค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ๆ ไว้ในแบบสอบถามด้วย แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาคำตอบของคน และภาพรวมของความคิดเห็นจากกลุ่ม หากคำตอบในรอบที่ผ่านมาไม่อยู่ในขอบเขตค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และผู้เชี่ยวชาญอื่นยืนยันในคำตอบเดิม ต้องแสดงเหตุผลประกอบ

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากการทำเดลฟายรอบที่สาม มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วดำเนินการตามขั้นตอนที่ 4 และ 5 จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่เป็นฉันทามติ แล้วนำมาสรุปผลที่ได้จากการศึกษา โดยทั่วไปจะใช้ผลที่ได้จากการทำเดลฟายรอบที่สาม ในการสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เรณู ผลสวัสดิ์ (2524) ได้ศึกษา พัฒนาการของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการ สถานภาพ และปัญหาของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปในอดีตกับปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีพัฒนาการจากหลักสูตรแกน ไปเป็นหลักสูตรกระจายสัดส่วนรายวิชา แนวโน้มของจุดมุ่งหมาย เน้นที่วิธีการศึกษาหาความรู้มากกว่าความรู้เนื้อหาวิชา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีความคิด และสติปัญญากว้างขวาง และเพื่อให้มีความรอบรู้ เข้าใจเรื่องราวและปัญหาของสังคม เนื้อหาวิชาแบ่งเป็น 4 หมวดวิชา คือ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ และภาษา รายวิชาใน 3 หมวดแรก ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาสหวิทยาการ เน้นความรู้ความเข้าใจ เป็นความรู้กว้างและเป็นเนื้อหาเบื้องต้น การบริหารหลักสูตรพัฒนาจากการบริหารโดยคณะศิลปศาสตร์ ไปเป็นการบริหารโดยคณะกรรมการ และการบริหารโดยหน่วยงานอิสระ แล้วย้อนกลับมาบริหารโดยคณะกรรมการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการสอน เริ่มจากการบรรยายกลุ่มใหญ่ และการอภิปรายกลุ่มย่อย มาเป็นการสอนที่มีการบรรยายกลุ่มใหญ่มากขึ้น ปัญหาของการเรียนการสอน ได้แก่ การมีผู้เรียนจำนวนมาก เนื้อหาวิชามากและซ้ำซ้อน ผู้เรียนขาดทัศนคติที่ดี

ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์ และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2526) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป พบว่า วิชาพื้นฐานทั่วไปเริ่มต้นจัดและพัฒนาอย่างจริงจัง นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในแนวคิดและแนวทางของวิชาพื้นฐานทั่วไป มีอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทุกครั้งไป วิชาพื้นฐานทั่วไปมีจุดมุ่งหมายและขอบเขตครอบคลุมความรู้กว้าง และความสัมพันธ์ของความรู้สาขาต่าง ๆ ความเข้าใจตนเองและสังคม การรู้จักคิด วิเคราะห์วิจารณ์ เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และมีคุณธรรม จริยธรรม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ความเข้าใจกับตนในจุดมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไป กับ พื้นฐานวิชาชีพ อันมีผลไปสู่การจัดหลักสูตรและการสอน โดยหลักสูตรจัดเน้นไปในรูปของพื้นฐานวิชาชีพในหลายสถาบัน และผู้สอนก็สอนเนื้อหาวิชาเบื้องต้นในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ด้วยการบรรยายในกลุ่มใหญ่ มากกว่าการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความคิดคำนึงที่ถูกต้องตามแนวทางของการศึกษาทั่วไป

อัญญา วัฒนากัญญา (2530) ได้ศึกษาพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขา พยาบาลศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ สถานภาพ และปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง ทั้งด้านโครงสร้างและจำนวนหน่วยกิต ไม่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตร และของหมวดวิชา เนื้อหาวิชาจะแบ่งเป็น 4 หมวดวิชา ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2525 รูปแบบการบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไปเริ่มจากการบริหารโดยบุคคล ไปเป็นการบริหารโดยหน่วยงานอิสระ การเรียนการสอนเน้นการบรรยาย ไม่มีการจัดกิจกรรม

นวลปรางค์ คุมภักดิ์ (2539) ได้วิเคราะห์หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน วิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 9 สถาบัน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า หลักสูตร วิชาการศึกษาทั่วไป มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ใฝ่รู้ในหลากหลายสาขาวิชา มีทักษะ กว้างไกล ใฝ่ใจสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม การเรียนการสอนเน้นผู้สอน จำนวนหน่วยกิตในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์กับ คณิตศาสตร์ มีจำนวนหน่วยกิตใกล้เคียงกัน ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต นักศึกษา เห็นว่า วิชาการ ศึกษาทั้งไปยังคงมีความสำคัญ และจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อเป็นการปูพื้นความรู้กว้าง ๆ มิใช่เฉพาะ เจาะจงสาขาวิชา ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ขาดหน่วยงานกลางในการประสาน งาน เนื้อหามากเกินไป จำจืด ไม่เป็นสหสาขาวิชา ด้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ขาด บุคลากรและแรงจูงใจในการเรียนการสอน และผู้ไม่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญ และได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดหลักสูตรไว้ว่า ควรสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการ มีลักษณะเป็นสหสาขา วิชา โดยมีหน่วยงานกลางเป็นผู้ดูแล มีการจัดการเรียนการสอนกระจายทุกชั้นปี และสอนได้ตลอด เวลาทั้งในและนอกสถาบัน ควรมีการประชุมนิเทศอาจารย์ผู้สอน และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นอย่าง เป็นรูปธรรม

อารีย์ เจริญทอง (2540) ได้ประเมินหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา โครงสร้างและการจัดเนื้อหาวิชา รวมทั้ง การสอน การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม แต่มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดมิจัยและ สภาพต่าง ๆ ที่เอื้อและสนับสนุนการสอนภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน ใตคัทศูปรกรณ์ และอาคารสถานที่ ยังไม่เพียงพอ

งานวิจัยในต่างประเทศ

Sears (1994) ได้ศึกษาการรับรู้ของคณะวิชาเกี่ยวกับวิชาศึกษาทั่วไป ในวิทยาลัย 3 แห่งของมหาวิทยาลัยโคโลราโด พบว่า คณะวิชาได้ให้การสนับสนุนวิชาศึกษาทั่วไปอย่างกว้างขวาง และต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิชาศึกษาทั่วไป และจะรู้สึกต่อต้านหากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยคณะวิชาไม่มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนั้น นอกจากนี้ยังพบว่า คณะวิชามีแนวโน้มจะมองวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะที่แคบลง ประสิทธิภาพและประวัติของคณะวิชา จะมีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับวิชาศึกษาทั่วไป

Frantz (1994) ได้ศึกษาบทบาทของการศึกษาวิชาภาษาต่างประเทศในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ของภาควิชาภาษาต่างประเทศ 557 ภาควิชา ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ผลการวิจัยพบว่า มีการกำหนดให้เรียนรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปอย่างกว้างขวาง โดยวิชาภาษาต่างประเทศเป็นรายวิชาหนึ่งในข้อกำหนดนั้น และจัดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา ที่ศึกษาเกินกว่าครึ่ง หัวหน้าภาควิชาต่าง ๆ เห็นด้วยอย่างมากว่าควรมีการเรียนรายวิชาภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่า ขนาด และประเภทของสถาบัน รวมทั้งการบริหารหลักสูตร จะมีอิทธิพลต่อการจัดเนื้อหาสาระวิชา หัวหน้าภาควิชามีความเชื่อมั่นว่า ผู้เรียนจะมีความสามารถในด้านการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนและความสามารถอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความคาดหวัง

Zapotocky (1996) ได้ศึกษามโนทัศน์ของการสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ ที่สนับสนุนการออกแบบและใช้หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรี ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ในระหว่างปี ค.ศ. 1919-1946 ผลการวิจัยพบว่า ความก้าวหน้าของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ในสหรัฐอเมริกา ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งนั้น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมอุตสาหกรรมและความทันสมัย หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปที่จัดขึ้น จึงเป็นความพยายามที่จะจัดการศึกษาให้สนองตอบต่อความเป็นนักวิชาชีพ ขณะเดียวกันก็ต้องการผลิตบัณฑิตที่เป็นผู้มีความรอบรู้ด้วย หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ในปี ค.ศ. 1919 ที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ในปี ค.ศ. 1927 ที่มหาวิทยาลัยชิคาโก ในปี ค.ศ. 1931 และที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี ค.ศ. 1949

หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปที่จัดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1920, 1930 และ 1940 นั้น เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ตามแนวโน้มความต้องการของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการที่จะทำให้สถาบันการศึกษา รวมทั้งนักวิชาการลดความเป็นนักวิชาชีพลง การจัดหลักสูตรวิชาศึกษา

ทั่วไป โดยเฉพาะที่จัดขึ้นสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 ดังเช่นที่มหาวิทยาลัยโคโลัมเบีย จัดขึ้นโดยการพัฒนาจากความรู้ทางด้านศิลปศาสตร์นั้น นับเป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางในการ จัดการศึกษาของวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา เพื่อตอบสนองความต้องการ ของสังคม

National Association of Scholars (1996) ได้ศึกษาเรื่อง การสิ้นสุดของการศึกษาทั่วไปใน สหรัฐอเมริกา ระหว่างปี ค.ศ. 1914-1993 โดยสังเคราะห์การจัดหลักสูตรการศึกษาทั่วไป ในหลักสูตรศิลปศาสตร์ ในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความเข้ม (rigor) ของหลักสูตร ที่กำหนดไว้ในคู่มือ การศึกษาในปี ค.ศ. 1914, 1939, 1964 และ 1993 ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกา จำนวน 50 แห่ง พบว่า การจัดหลักสูตรการศึกษาทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความเข้มของหลักสูตรมาเป็นลำดับ ดังนี้

ในด้านโครงสร้างของหลักสูตร พบว่า จำนวนร้อยละโดยเฉลี่ยของรายวิชา ในหลักสูตรการศึกษาทั่วไปลดหลอดหลักสูตร ลดลงจากร้อยละ 55 ในปี ค.ศ. 1914 เป็นร้อยละ 46 ในปี ค.ศ. 1964 และ ร้อยละ 33 ในปี ค.ศ. 1993

ในด้านเนื้อหา พบว่า จำนวนรายวิชาที่กำหนดให้ศึกษา ได้แก่ รายวิชาบทความภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศ ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญา สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์ มีจำนวนลดลงในทุกสถาบันการศึกษาที่ศึกษา

ในด้านความเข้มของหลักสูตร พบว่า การจัดรายวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและ คณิตศาสตร์ ไว้สำหรับนักศึกษาที่มีได้ศึกษาเป็นวิชาเอก มีการจัดเป็นส่วนน้อยในสถาบันการศึกษา ที่ศึกษา และร้อยละของการฝึกในห้องปฏิบัติการ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ อยู่ในช่วง ร้อยละ 74 และ 84 ในปี ค.ศ. 1914, 1939 และ 1964 และลดลงเป็น ร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 1993 นอกจากนี้ยังพบว่า ในปี ค.ศ. 1939 และ 1964 สถาบันการศึกษาจากร้อยละ 50 กำหนดให้มีการสอบ รวบรวมข้อสำหรับการรับปริญญา แต่ในปี ค.ศ. 1993 มีสถาบันการศึกษาจำนวนร้อยละ 12 ที่ยังคง ดำเนินการดังกล่าว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดวิชาศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ เรียนได้รู้กว้าง ใฝ่รู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม เนื้อหารายวิชาในหลักสูตรจะครอบคลุมศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง วิชาภาษา ต่างประเทศเป็นรายวิชาหนึ่งที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ในด้านของการ บริหารหลักสูตร คณะวิชาจะมีบทบาทที่สำคัญในการจัดหลักสูตรและต้องการมีส่วนร่วมในการจัด

หลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในต่างประเทศมีแนวโน้มว่า จะลดความสำคัญลง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในประเทศไทย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการสอน การจัดเนื้อหาวิชา การบริหารหลักสูตร และการไม่เห็นความสำคัญของวิชาศึกษาทั่วไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย